

Od tega dné Grebenova Pepa ni mogla ničesar več odprodati brez vednosti očetove. Pa zato ji ni bilo nič. Hodila je dopoldne pridno v Ljubljano, popoldne pa je hodila vasovat k Petičniku. Greben je bil že vesel, ker jo je s svojo ostrostjo tako hitro ukrotil. Pa on je mislil svojo, Pepa pa svojo.

Bilo je dné prvega grudna. Mlekarice dobé prvega po hišah, kamor redno vozijo mleko, plačilo za mleko celega meseca. Tudi Grebenova Pepa je pobrala pri vseh prejemalcih mleka nekaj nad štirideset goldinarjev, samo pri „nemških“ je ostalo trinajst goldinarjev na

dolgu. Greben se je že veselil mesečnega sku-pička za mleko. Toda zvonilo je poldne — Pepe še od nikoder. Bilo je tri, štiri popoldne, noč se je storila — Pepe pa le ni bilo domov. Drugi dan tudi ne, tretji tudi ne — kakor kavra je izginila.

Voziček je pripeljala drugo dopoldne Petičnikova dekla, o Pepi ni vedel nihče nič. Samo to je prihodnjo nedeljo potožila Petičnikova dekla, da so ji poselske bukvice ukradene.

Vse je sodilo, da je bila tatica Grebenova Pepa, in jo je popihala z denarjem in bukvicami, kdo vé, kam. (Konec.)

Dražani.

(Slika. — Spisal Podgoričan.)

V gorah, sredi prostranih, stoletnih bukovih in jelovih gozdov, je stalo samotno selišče, imenovano Volčja Draga; prebivalci njeni so se zvali Dražani. Znano ni, kdo je ljubil tako divjo, gozdno samoto, da si je postavil tam samotni, leseni dom. In Volčja Draga je bila ob času naše zgodbe dokaj stara; vendar prav natančno se ne vé, kdaj je zaspal prvi človek pod njeno slikovito streho. Stari ljudje, ki vedó mnogo čudnega in se jim smé marsikaj verjeti, so trdili, da je Volčja Draga nastala takrat, ko je še glasoviti in strahoviti Kljukec s svojimi divjimi in roparskimi tovariši šotoril v temnih gozdih, po skalnih gorah naših, in prvi Dražani so bili bržkone tovariši in pomočniki Kljukčevi. Njih potomci so radi ali neradi morali popustiti nečloveški svoj posel ter se poprijeti pošteenjšega opravila. Ohranili so si pa vendar še mnogo nenavadnih, divjih lastnostij, ki so pričale jasno, kaj so bili njih dedje.

Ljudje so se ogibali Volčje Drage, in marsikdo je nerad srečal Dražana, zlasti po noči, ker vsakega je zazebló po vsem životu, ako ga je premeril Dražan z neznansko divjim pogledom od vrha do tal; nehoté je pospešil vsakdo svoj korak. Mnoga ženica je že vzkliknila: „Varuj nas Bog hudega, obrani nas Dražanov!“

Vseh Dražanov je bila velika družina, ki so stanovali vsi na enem selišču, na jednem posestvu. Bila je nekaka zadruga. Ko je zmanjkalo prostora za stanovanje, razširili so samó streho in hišo, in ako se je pridelalo premalo živeža, posekali so kos gozda in požgali vejevje, da se je ugnojila zemlja, in posejali so žita in sočivja. Gozd jim je dajal v obilici raznovrstnega mesa. Bili so strastni lovci in lovili so s puško in pastjo vse, kar so mogli, ali so pa otimali starim mladiče. Strašili se niso niti volka, pa

tudi kosmatina medveda ne, ki je često izstradan primomljal v Volčjo Drago prežat na drobnico v staji. Lovske pravice niso imeli, a branil jim vendar nihče ni loviti, ker vedel je vsakdo, da bi to ne pomagalo prav nič. Dražanom je bilo bajé toliko ubiti jednega človeka, kakor muho, in kadar je izginil kak človek ali pa bil ubit v okolišu treh ali štirih ur na okrog Volčje Drage, takoj so razvpili ljudje, da so Dražani to storili. Vse ni bilo res, kar so jim podtikali, vendar so storili marsikaj zlega, saj bali se niso niti biriča, niti hudiča.

Bili so strašni ljudje, ti Dražani, zlasti moški. Nosili so velike, zmršene brade, ker brili se niso nikdar, dolge lase, kožo so imeli zamazano rjavo, zakaj niso se umivali vsak dan, a bivali so vedno v sajasti veži, kjer so kurili kar na tleh. Gledali so strašno in tudi glas jim je bil surov in neuglajen. Obleka jim je le borno pokrivala život, hodili so največ gologlavi in bosi okoli. In taka je bila tudi njih notranjost, njih dušno življenje. V cerkev niso hodili, ker so imeli predaleč do vasi. Od nikoder ni bilo slišati zvona; le tedaj, kadar je brila največja burja, čuti je bilo zamolklo brnenje oddaljenih krških zvonov. Molili niso skoraj nič, ker znali niso. Stari, ki so učili mlajše molitve, pozabili so že večinoma, kar so se bili naučili od svojih prednikov, ali so pa zmêdli različne molitve tako, da so bile molitve, ki so se čule včasih v Volčji Dragi, dokaj nejasne in čudne. Ravniški gospod župnik, ki je imel duhovno oblast čez Dražane, bil je dober mož, ki je mlade Dražane rad puščal k svetim zakramentom, dasi niso znali toliko, kakor bi bilo treba; to pa zato, ker je bila Draga preoddaljena od Ravnice, in ni hotel mučiti mladih Dražanov po dolgi in slabi poti, in pa bal se je tudi neko-

liko, da bi se Dražani nad njim ne osvetili, ako bi jim delal kaj preglavice. Zato je bilo vsakemu Dražanu samo jedenkrar treba iti v Ravnico h gospodu župniku, ako je hotel prejeti kak zakrament.

Bolje kakor moliti so znali zagovarjati različne bolezni; dobre zagovornice so bile zlasti babnice. Kadar ni nikak zagovor več pomagal in ni pomogla gadova mast ali lisičji žolč, vedeli so Dražani, da bolniku ni več pomoči; pustili so ga v nemar, da umre, kakor se mu zljubi. Izpočetka so se posmehovali tudi blisku in gromu. Ko je pa nekoč o hudem gromenju užgala ognjena strela ovčjo stajo in je pobila nekaj ovác, tresli so se poslej pred neznanu jim močjo, in od takrat so vselej, kadar se je pripravljalo k hudemu vremenu, žgale babe netresk, jerebiko, cepetec in dren, da bi pregnale in pomirile sovražne duhove.

Vesti niso imeli preveč tanke. Razločevati zlasti niso znali, kaj je moje, kaj tvoje. Kadar je doma kake reči zmanjkalo, povedal je gospodar vsem, in na večer, ko je zatonilo zlato solnce ter nastopila tiha noč, razšli so se moški tiho kakor strahovi iz samotne Volčje Drage na vse strani in vrnili so se na jutro težko otovorjeni z blagom, predno so začele bledeti nebeške zvezdice. Našli so ga v ptujih vaseh in shrambah, zakaj pred njimi je bilo težko kaj dovolj skriti. Malokdaj je zasačil kdo Dražana pri tatvini. Bili so oprezni, in ako so katerega ugrabili, utajiti je hotel s trdovratnim molčanjem vse.

Nekoč so zalotili Dražana, ki je pretepel na cesti popotnika ter mu pobral, kar je nosil s seboj. Priznati zločinstva nikakor ni hotel, ker je mislil, da bo utajil vse, dasi so ga videli ljudje. Naposled, ko je izprevidel, da bo navzlic tajeju obsojen, odgovoril je na sodnikovo vprašanje tako-le:

„Mogočni gospod sodnik, vi veste gotovo, kako je hudo, ako zebe človeka, pa se nima s čim obleči. Nimam suknje, pa tudi čevljev nobenih. Poprosil sem tega človeka, ki pravite, da sem ga oropal, suknje in čevljev, ker sem ubožec in si jih ne morem kupiti. Lepo sem ga prosil, prav lepo. Toda ni se dal preprostiti. Meni je bilo hudo, ko sem videl, da bom moral v mrazu še vedno bos in golorok hoditi. Pa sem si mislil, ta si kupi lahko drugo suknjo in čevlje, jaz si jih ne morem, pa sem ga prijel za suknjo in mu jo potegnil z života. Potem sem ga položil na tla ter sezul čevlje; brcal je res nekoliko in se kremžil, pa sem mu dejal: „Poskusi še ti bos hoditi, kakor sem jaz, bodeš videl, kako je to prijetno. Saj smo na svetu vsi jednaki.“ V suknji je bilo nekaj drobiža, pa jaz nisem vedel zanj, tega bi mu bil pustil, ker

nisem tako hudoben in neusmiljen človek, kakor je on. Vidite, gospod, sodnik moj, da nisem storil nič tako napačnega, kakor vprijejo ljudje.“ Obsojen je bil navzlic taki nedolžnosti.

Drugič so ukradli Dražani pred božičem v Radolju dva pitana prašiča. Na snegu se je dobro poznala prašičja sled. Kmetič je naznanil tatvino grajščinski gosposki. Prišli so biriči, in sled jih je privédla v Volčjo Drago. Bilo je torej očitno, da so ukradeni prašiči v Dragi. Prišle biriče in kmetiča so sprejeli dražanski psi s silnim lajanjem, ljudje pa z nenavadno ravnodušnostjo in tako nedolžnimi obrazi, kakor da bi bili sami svetniki.

„Kje so prašiči tega kmetiča?“ vpraša ostro birič.

Dražani se pomenljivo spogledajo in nato odgovori gospodar: „Mi ne vemo za njegove prašiče. Ako jih je izgubil, naj jih išče drugod, pri nas jih ni; mi jih nismo videli.“

„Ukradli ste prašiče in tu morajo biti, ker sled vodi ravno sem!“ nadaljuje birič.

„Da, da; veste, gospod, ta sled je pa od mojih prašičev, ki sem jih kupil pred tremi leti osovrej in jih prignal domov; ta sled vas je na napačno stran odpeljala. Sedaj pa ne najdete niti ščetine v naših svinjakih, dasi nam primanjkuje mesa in zabele“, odgovarjal je gospodar.

Biriči so se jezili nad tako drzno trdovratnostjo, ker so bili prepričani, da so ukradeni prašiči v Dragi. Dražanom zapovedó v hišo in jeden birič stopi pred vrata, da nobeden Dražanov ne more ven. Drugi s kmetičem pa pričnó iskati ukradene prašiče. Iztaknili so vse kote, preobrnili vse reči, a nikjer niso našli prašičev ali vsaj kakega njih ostanka, ne v svinjaku, ne v hlevu, ne nikjer. Šli so v sobo, da tu poiščejo ukradeno žival. Na jedni postelji je ležala z umazanimi cunjami odeta baba, ki je bila na videz bolna; na drugi postelji so se valjali kobasti otroci. Moški so kadili tobak in rentočili, babe so pa čepele okoli peči in godrnjale; vsi so se pa zlobno nasmehovali in zaničljivo gledali biriče in kmeta. Zaman so iskali prašiče; ni jih bilo v sobi, ne v veži, ne v kleti in tudi v podstrešju ne. Čudno se je zdelo ljudem, jako čudno. Prepričani so bili, da so ukradeni prašiči v Dragi, a niso jih mogli najti. Kaj početi? Morda so jih kam v gozd odgnali? Gredó gledat okoli poslopja, ne najdejo-li kako sled, ki bi vodila iz Drage. Vse dobro ogledajo, pa ne najdejo nobenega drugega sledú kakor onega, ki vodi iz Radolja v Drago. Prašiči so šli samo do Drage, naprej nikamor, torej morajo tam biti, ako ne živi, pa mrtvi. Še jedenkrat pričnó natančneje preiskovati. Dražani so zabavljali strašno in kleli, babe

klepetale, otroci pa kričali in vpili, kakor pred sodnim dnem; vmes so lajali in tulili psi, mukala živina in bleketale ovce. Biriči se za vse to niso nič zmenili, iskali in preobračali so nadalje, toda zopet zaman. Ko so zopet vse preobrneli, ostali so nekako osramočeni sredi hiše, med tem, ko so se Dražani hudobno rezali. Biriči niso vedeli, kaj bi počeli. Kmetič je bil že jezen in je dejal: „Pustimo jih, prašiče so že najbrž pohrustali kosmate s kostmi vred.“ Zavoljo teh besedi bi se bila kmetiču skoro slaba godila, ker Dražani, zlasti babe, so silile kar vanj. Sedaj pa zapazi jeden izmed biričev psa, ki je vohal posteljo, na kateri je ležala bolna babnica, in précej nato je jeden Dražanov brcnil psa, da je odletel v kót. Vodja zapové mir, stopi k postelji in ukaže babi vstati. Baba zastoče žalostno in težko, kakor da bi imela dušo že na jeziku. Ženske začno javkati in kričati, da naj pusté bolnico, moški pa obstopijo posteljo. Birič namigne tovarišu, primeta babo in jo preneseta na drugo posteljo, premečeta vrhnje reči in slamo iz postelje in na dnu dobita — slanino. Biriči in kmetič osupnejo, Dražani pa umolknejo in merijo z jeznimi očmi biriče. Z druge postelje spodé otroke, razmečejo odejo in slamo in na dnu najdejo zopet slanino. Vesel je bil kmetič in zadovoljni so bili biriči, da so našli ukradeno blago, ako ne živo, vsaj mrtvo. Slanino so našli, torej je nekje pač tudi meso zaklanih prašičev. Iskali so pazneje in res našli v veži na dnu čebra meso, vrhu njega je bila pa voda in pepel, katerega so Dražani vrgli v vodo, da bi preiskovalce premotili, češ da je samo lug za perilo.

„Kdo je ukradel prašiče?“ vpraša vodja.

„Nobeden“, odvrnejo nedolžno Dražani.

„Strela!“ zareži srdito načelnik; „prišli so mar sami k vam?“

„Ne vemo!“

„Kdo jih je pa zaklal?“

„Nobeden!“ odgovoré zaničljivo Dražani.

Biriči niso vedeli, kaj bi počeli. Našli so meso ukradenih prašičev, vedeli so tudi, kdo je tat, a vendar ga niso mogli prijeti in odvésti v zapor, zato, ker so Dražani tajili vse in ni nobeden hotel izdati tistega, ki je bil prignal kmetičeve prašiče v Drago. S silo si pa vendar niso upali biriči poiskati zločinca, ker je bilo Dražanov preveč, a vsi so bili divji ljudje, s katerimi se ni bilo šaliti.

„Kdo je pa vendar prinesel meso?“ vpraša zopet birič.

„Mi ne!“

V ustnico se je grizel vodja in z roko je nehoté napel petelina na puški. Dražani, videč pretečega vodjo, začeli so segati po nožéh in drugem orožju, ženske so se pa spustile v jok in kričanje, istotako otroci:

„Kdo je pa gospodar tukaj?“ zakriči vodja in oči se mu zasvetijo, kakor bi se za Laščami zabliskalo.

„Ti ne, mi smo sami svoji!“ zakrohočejo se Dražani in predrzno zró biriča.

Ljudje so izprevideli, da ne opravijo nič ne z grdo, ne s silo. Odšli so s kmetičem varno in oprezno, da bi se ne bilo treba zgrabit z Dražani, ki so se pokazali bojovite. Dražani, kar je bilo moških od šestnajstega leta, klicani so bili vsi v sodišče ter so bili obsojeni povrniti kmetu odškodnino za prašiče in pa zaprti so bili po nekaj tednov. A to jih ni prav nič izpreobrnilo. Delali so tudi pozneje tako. Čuvaji so se jih najrajši ogibali.

In takih dejanj dražanskih bi se dalo napisati mnogo, dobrih in plemenitih pa nič.

(Konec.)

Samota.¹⁾

Ljubkó šumljaš mi, biserna vodica,
In z valčkom val se bratsko spaja,
Da skupaj plavata iz kraja
Svetá pogledat razna lica.

A jaz iz svéta k tebi rad zahajam,
Ker meni znano že je svetsko lice,
Še bolj njegove mi solzice —
Zato v samoti rad ostajam.

Pozabljen sam — svetá lahko pozabim,
Trpljenje njega bridko in kovarstvo;
Modricam se izročam v varstvo
In pesmi sladke iz srca si vabim.

F. S. Finžgar.

¹⁾ Gozdiček pri Sv. Križu.

v Bolcu na Goriškem, da se mu dobro godi, da se uči jermenarskega obrta. Prijatelj, ki zna molčati, pisal mu je vse, kako je doma. Tudi to je stalo v pismu, da ga ne veseli priti domov, naj zapišejo hišo, na kogar hočejo, on zahteva svoj delež v denarjih.

In Pepo je tudi prignalo k Petičniku. Celó ukradeno poselsko knjižico je prinesla Nežiki, ki je sedaj še jedenkrat slovesno zatrčila, da je précej vedela, kam je prešla. Nace se je je prav razveselil. Obljubil ji je, da bo na to delal, da ona kdaj prevzame domačijo, samo lepo naj se vede in za mlajše brate in sestre skrbi.

Kakor se vse pozabi in pomiri, tako se je tudi pri Grebenu. Petičnikov je moral veliko najemati, ker otroci niso bili še veliko vredni za delo, a vse je bilo pa vendar-le obdelano in še boljše kakor poprejšnje čase. Denarja pa Nace ni kopicil, ker je bilo preveč troškov, rajši je primanjkovalo kakor preostajalo; vendar za silo je že bilo. Noben človek ni nenadomestljiv, Greben tudi ni bil.

Dokler je še živel, dejali so nekateri — Prvinov Francè tudi, — da je oderuški. Pa Greben je bil še dober v primeri z — Žličarjem. Ta je jel vedno bolj posojevati denar in kar lezel je v denarje. Prav pošteno pa ni delal. Štefanu je prodal njivico, ker mu ni imel več česa zastaviti.

Posebno neusmiljen pa je bil s Prvinovim Francetom. Vedno ga je strašil, naj mu dá doto in vrne dolg ter ga vselej prisilil, da mu je kaj odstopil, da bi še čakal. Čudno je bilo pri Prvinovi hiši! Bolj ko so bili pridni, slabeje se jim je godilo. In nesreč ni nikoli zmanjkalo. Dve telici je priredil Francè in je mislil, koliko mu bodeta vrgli, ná, pa mu pogineta konja za smrkavostjo. Kmet pa brez vozne živine je slabejši kakor človek brez nog. Pa sta šli telici in še nekaj žita, da je mogel kupiti drug par. Če vse ne laže, prišel bo z leti Žličar iz Prvinove kočje prav v hišo, Francetu pa morda še kočje ne bo pustil.

O ta Žličar! Že nagovarja Grebenove otroke, naj mu prodadó svojo doto. Po šest sto bodo imeli. Kdor hoče takoj uživati denar, ponuja mu Žličar tristo goldinarjev — druga polovica seveda ostane njemu, ker bo moral čakati do štiriindvajsetega leta. Lojze se mu je menda že dal ujeti, ker si tolikokrat privoščil Sodove pijače. Nace svari, toda govori gluhim ušesom.

Tako se suče svet. Bogastvo hodi iz rok v roke. Včasih se pomudi pri tej hiši, včasih pri oni. Danes je ta hiša prva, in če ni posebnih nesreč, ostane prva dolgo časa, če so pošteni ljudje v njej. Kjer pa se denarja drži greh, uresniči se le prerad pregovor: „Kakor dobljeno, tako izgubljeno.“

Dražani.

(Slika. — Spisal Podgoričan.)

(Konec.)

Po tem precéj dolgem uvodu poslušajmo glavno stvar v tej-le sliki.

„Pred mnogimi leti se je ženil v Volčji Dragi Lenart Dražan. Imel je že čez trideset let in že dalje časa je iskal neveste. Naposled sreča nekoč, gredé v vás, mlado šibko deklico na poti. Hotela se ga je ogniti, a ni je pustil mimo.

„Čegava si?“ vpraša jo s hripavim glasom ter jo prime z debelo svojo roko za drobno ročico.

Tresla se je od strahú in groze; izviti mu je hotela ročico; stopile so ji solze v oči.

„Čegava pa, čegava?“ vpraša jo še jedenkrat ter jo potrese za roko.

„Samostalova s Potoka“, odvrne plaho in vsa vznojena zaradi strahú. „Izpusti me, meni se mudi!“

„Kako ti je pa ime?“

„Lenico me zovejo.“

Lenart ji je izkušal uloviti še drugo roko.

„Izpusti me, izpusti!“ vikala je Lenica ter pulila roko.

„Pojdi, ná, saj videla se bova večkrat!“ reče Lenart in jo izpusti.

Kakor preplašena srnica zbeži Lenica po poti. Lenart je gledal za njo s posebno zadovoljnostjo in veseljem, dokler ni izginila v ovinku. „Ta je prava, ta bo moja“, zamrmral je pred se ter se vrnil domov.

Lenica je doma povedala, da jo je ustavil Dražan in da se ga je bala. Mati njena se je jako hudovala na silne Dražane, ki ne puščajo ljudij v miru. Oče jo je vprašal, kaj ji je dejal. Povedala mu je, da jo je vprašal, čegava je. „Kaj pa ga skrbi, saj se menda ne bo ženil pri nas“, zagodrnjal je oče.

Dražani so se med seboj dogovorili, da se bo Lenart oženil in povedal jim je tudi, da si je izvolil Samostalovo Lenico s Potoka. Ugovarjal ni nobeden. Prihodnje nedelje zvečer so se bližali majhni potoški vasi snubači iz Volčje Drage. Ženina so spremljali štirje krepki, bradatí možje, katerim se je videlo na obrazu, da so drzni, odločni, in da se ne strašijo vsake

reči. Prilomastijo v Samostalovo hišo. Lenica, spoznavši Lenarta, zardi in šepetne materi, ki je strmela nad tako kasnimi gosti: „Ta-le me je ustavil na cesti.“ Mati ga pogleda, in neprijazna slutnja se je polasti. Samostal čudeč se in prestrašen pogleda Dražane ter vpraša:

„Kaj ste prišli?“

„Prišli smo snubit!“ odgovoré samosvestno Dražani in posedejo.

Mati začne kričati in oštevati Dražane, Lenica obledi in zadrhti po vsem životu, Samostal se pa začudi, silno začudi, da ni mogel niti takoj odgovoriti.

„Zakaj ste pa prišli ravno k meni po nevesto?“ reče strahoma Samostal.

„Zato, ker imaš ravno ti tako blago, ki ugaja našemu Lenartu“, odvrne najstarejši Dražan z močnim glasom, da je votlo odmevalo od sten.

„Nimam takega blaga, nimam; samo Lenico imam, pa se ne moži še, premlada je še.“

„Starih ne iščemo in jih nečemo, prišli smo po Lenico, katero je Lenart srečal na poti.“

„Hm . . . če je pa ne dam! Saj vidite, da je še premlada! Kaj bodete ž njo? Saj ne bo znala nič gospodinjiti. Otrok je še“, branil se je Samostal.

„Ha, ha, ha“, zakrohota se Dražani. „Samostal, dobro se znaš zvijsati. Reci naravnost, da je ne daš!“

„Zakaj bi je ne dal? Précej mu jo dam, samo, da bi bila dovolj velika in stara.“

„Bo pa pri nas zrastle. Življenje bo imela boljše nego pri tebi. Mesa ji bo ostajalo. Delala bo pa takrat, kadar se ji bo zljubilo.“

„Pri vas je res dobro, toda jaz vam punice ne morem dati. Mati ne pusti in sama se neče možiti.“

„Kaj ju pa povprašuješ, saj si mož! Obljubi jo in konec besedij. Dote nam ni treba nič, imamo sami dovolj denarja.“

Dražani so zadeli ob pravo struno. Samostal ni bil imovit kmet, in vedno ga je skrbelo, kako bo svoje otroke ženil in možil, ker jim ne bo mogel dajati velikih dot.

„Pravite, da nečete dote. Saj nisem rekel, da ne dam dote, saj nismo o tem še nič govorili“, povzame Samostal.

„Nečemo dote, ne potrebujemo je.“

„Bodo pa sami pokradli, saj veš, kaj znajo“, zjavka Samostalka.

„Kaj pravite, mati? Mi bomo pokradli? Mi ne krademo! Smo pošteni ljudje, niti zrna vam ne bomo premaknili“, verijo jo Dražani.

Samostal se popraska za ušesi, podrsa nekoliko z nogo po tleh in izpregovori:

„Možje, ne vem, če bo kaj z vašo ženitvijo. Kar tako svoje hčere ne morem dati, saj veste. Rad bi jo vam dal, ker niste tako gladni

dote, kakor so drugi ženini, pa vendar ne morem, ne smem, premalo se poznamo.“

„Poznamo se, poznamo, prav dobro se poznamo; ti si potoški Samostal, mi smo pa kmetje iz Volčje Drage. Kaj nismo?“ pravijo Dražani.

Samostal od strani pogleda ženo in hčer.

„Kaj pa ti praviš, mati, ali hočemo dati Lenico?“

Samostalka zardi od jeze in zavpije:

„Le daj jo tem nekrščanskim ljudem, tem divjim gozdarjem, da se ti bodo smejali ljudje in kazali za teboj! Odgovarjal boš sam za svojo hčer, ako jo izročiš brezbožnim in tatinskim ljudem.“

Lenica glasno zajoka.

Dražani razven ženina udarijo v glasen smeh.

„Daš hčer, ali ne?“

„Ne dam je, saj sem vam že dejal; kaj bo ženin s tako ženo, ki ga neče?“

„Daj jo, drugo te ne skrbi, Lena se bo v Dragi že privadila.“

„Le pojdite, hčere ne dam na noben način“, odvrne Samostal.

Lenica se nekoliko oddahne in umiri.

„Le pojdite, le; kaj hodite okoli nas, ker veste, da Lenice ne dobite!“ priganja jih Samostalka.

„Torej praviš, da je ne daš?“

„Kajpada, takim pretegnjenim dragoletnikom, kakor ste“, huduje se Samostalka. „Bolje je, da ostane naša Lenica vse žive dni samica, kakor da bi vzela vas jednega.“

„Samostal, da-áš?“

„Ne dam; kesam se, da nisem pred vami hiše zaprl“, odvrne odločno Samostal.

Dražani se spogledajo in izpregovoré nekaj ptujih besedij, da jih Samostalovi niso umeli. Nato izpregovori najstarejši Dražan, katerega je kazila široka rdeča lisa nad desnim očesom:

„Samostal, kesal se boš, pomnil boš nas do smrti svoje, in deklina tvoje ne bo pogledal noben pošten človek; proklinjala te bo, zakaj je nisi dal prvemu in jedinemu snubaču. Daj jo, dokler nas je volja prositi, sicer bo prepozno.“

Te nekoliko grozne besede iz ust grozovitega človeka so nekoliko pretresle Samostala, osupnile ženo in hčer.

„Kaj se bodete grozili in širokoustili; Lenica se bo možila lahko, saj lepa je in mlada tudi“, dé Samostalka.

„Môlči, baba! Bolje bi bilo, da bi obrzdala svoj klepetavi jezik, kakor pa podpihovala svojega moža“, zavrne jo Dražan.

„Ne dam je; kaj menite, da smo mi kar takó, le pojdite, le, nič se ne obotavljajte: Lenice ne dam, pa je ne dam“, golčí Samostal in jim kaže vrata.

Sedaj se pa vspnè dražanski ženin Lenart, pogleda grozeče in divje po hiši in obstoji z očmi na Lenici, ki je zadrhtela pred neznanjskim pogledom njegovim. Nató izpregovori:

„Brez Lenke ne gremo domov. Lenka bo moja ali pa nobenega. Ti, Samostal, daj jo z lepa, ali pa z grda; moja mora biti. Ako ne, videl boš, kaj znam jaz, kaj znamo Dražani“, in zavihtel je desnico in udaril z močno pestjo ob črvivo mizo, da se je nevarno stresla.

Dražani se zakrohočejo in rekó: „Kaj, Lenart, ali naj nocoj odvedemo nevesto v Drago?“

Lenica vzkrikne in se skrjuje vsa preplašena materi, ki je bridko zajokala, za hrbet.

„Saj ste ljudje, menda kristijani in si daste dopovedati!“ zavpije Samostal ves zbeگان. „Lenice ne dam in vzeti je tudi ne smete.“

„Kdo nam brani?“ zavpije neki Dražan in poseže z dolgimi svojimi rokami po Samostalu in ga objame čez roke, da se ni mogel ganiti. „Sedaj, ženin Lenart, pa le urno po nevesti, drugi pa poiščite baliž, da ne pridemo z nevesto prazni domov.“

Ko je Lenica videla očeta v rokah Dražana, skoči k njemu, da bi ga oprostila: „Pusti očeta, pusti!“ je vpila in trgala roke proč.

Samostalka pa je jokala in tarnala, kakor da bi gorelo okoli nje. Najhuje je bilo Samostalu, ki se ni mogel ganiti. Dražani so se res pripravljali zvršiti, kar jim je svetoval tovariš.

„Oče, obljubite, obljubite! Vzamem ga, naj bo v imenu božjem“, zaprosi Lenica očeta.

Samostal nekaj časa pomisli, potem pa vendar pravi: „Naj pa bo, ker sama hoče!“

Kakor bi odrezal, izpustil ga je Dražan, in tudi drugi so se pomirili ter zopet posedli.

Samostalka je še jokala in tudi Lenica je ihtela; dasi ji je bilo težko, vendar se je udala, ker bala se je, da bi Dražani nje in starišev ne pripravili še v večjo nesrečo.

Ko se je Samostalka nekoliko utolažila, pričeli so se dogovarjati in dogovorili so se takó, da se Lenart in Lenica vzameta, da ji napravi oče svatbo doma, dati pa če ji hoče kaj, ji dá, ali pa nič, silil ga ne bo nihče. Predno so čudni snubači odšli, obljubiti so morali Samostalovi, da ne bodo zbegnili, ker Dražani so zapretili strašno maščevati se, ako se zgodi kaj takega.

Snubitev je bila torej srečno dognana.

Ljudje so silno pomilovali Samostalove, zlasti Lenico, vendar so bili poleg tega tudi nekoliko veseli, ker si je vsak mislil in se globoko oddahnil, češ, hvala Bogu, da se meni kaj takega ni pripetilo. Lenica je od tistega večera hirala in venela kakor nalomljena cvetka. Jokala očito ni, saj je jokala mati dovolj, a molila je mnogo in goreče in pa molčala. Udala

se je usodi, ki jo je hotela združiti z ženinom Lenartom. Drznila se ni ustavljati ji iz ljubezni do starišev svojih, ker bala se je za nje. Dražani bi svoje grozno pretenje gotovo izpolnili in bi se silno maščevali, ako bi Lenart ne dobil Lenice. Kako bi se maščevali, tega si še misliti ni mogla. Tako se je godilo tudi Samostalu in ženi njegovi. Vse priprave so se vršile mirno. Samostal je hotel dati dobro gostijo, ker dote hčeri ne bo dal nič.

Ženin Lenart je prišel vsak dan gledat svojo mlado nevesto.

Dvakrat sta šla k izpraševanju v Ravnico, pa ženin je znal komaj očenaš; drugih takih rečij iz katekizma ni vedel nič, vse mu je moral dopovedati gospod župnik.

Prišel je svatbeni dan. Dolga vrsta ženinovitih svatov je prišla po nevesto, da jo odvedejo v cerkev. Lenica ni imela svatov, da bi jo spremili k poroki, ker se nihče ni hotel družiti z Dražani. Samo družico je imela, katero je tako rekoč prav izprosila. Na velem, upadlem lici se je kazalo vse brezmejno gorjé, ki ji je trlo dušo in telo. Jadikovala in tugovala ni. S solznimi očmi je podala nesrečnemu očetu tresočo roko, objela in poljubila ljubljeno mater. Starka je vzela blagoslovljene vode, pokropila hčer, rekoč: „Varuj te Bog zlega, obrani te še večje nesreče!“ Poljubila je še jedenkrat Lenico na belo čelo in potem so šli v cerkev, kjer ju je poročil župnik. Mož se ni mogel ubraniti solz, ko je videl tako mlado, a tako nesrečno nevesto. Vrnili so se od poroke, in potem je bila gostija. Dražane ni bilo treba nič priganjati k jedi in pijači. Rabili niso ne krožnikov, ne vilic; služila jim je najbolj roka. Z golo roko so segali po mesu in drugih suhih jedilih. Plesali so s svojimi ženami tako, da se je tresla Samostalovina. Peli so pa take pesmi, da so se studile vsakomur, kdor ni imel tako kosmatih ušes kakor Dražani. Za žalostno nevesto se niso zmenili mnogo; jed in pijača jim je bila čez vse. Ko so vse pojedli in popili, kar so bili pripravili, napotili so se z nevesto v Volčjo Drago. Z rosnimi očmi sta zrla Samostal in žena njegova za hčerko, ki je šla z uničenim veseljem in potrtem srcem z ženinom.

Na Samostalovini je bilo sedaj silno pusto in prazno. Oče in mati nista vedela kaj početi; od samega dolgega časa sta jokala in tugovala. Otroci so pohajali semintje, in tožilo se jim je nekako po sestrici. Delo je počivalo, ker ni bilo več onih marljivih rok, kakor so bile pred nekaterimi tedni. Samostal je izgubil vse veselje do dela.

Kakor grlica v kletki, ozirala se je Lenica tam v onem osamljenem selišču. Videlo se ni drugam, kakor kvišku v oblake in nebo ter v

gosti in temni les, ki oklepa okrog in okrog Volčjo Drago. Ptujka je bila med Dražani. Govoriti ni imela s kom. Moški so imeli sami svoje pogovore, ki so bili vse prej nego poštene, ženske so se pa večinoma prepirale in ravsale. Posmehovale so se Lenici in norčevale iz nje, ki je bila kakor golobica med sovami. Lenici, vajeni družbe poštenih ljudij, predsedalo je tako govorjenje, mučil jo je hrup, ki so ga povzročevale prepirajoče se babe in nemirni otročaji. Srčno si je želela mirú in tožilo se ji je po očetu in materi, tožilo se ji je po Samostalovini in Potoku. Ogibala se je družčine in skrivala se je po zakotjih, kjer je posedala sama s svojimi otožnimi mislimi in željami. Bala se je moža, ki ni imel takega srca, kakor si je želela ona. Prosila ga je nekoč, naj bi šla obiskat stariše svoje, a ni ji dovolil, ampak ji celo prepovedal misliti na to. Pustil ji tudi ni v nedeljo k maši, ker se je bal, da bi Lenica ne šla domov, ter bi ne hotela več nazaj. Ravno zato si je želela še bolj domov, videt omiljeni rojstveni kraj. Privaditi se nikakor ni mogla take družbe. Radi tega so jo pa črtili Dražani vsi od kraja, misleč, da je toli prevzetna in ponosna ter hoče s trmoglavostjo svojo kljubovati vsem Dražanom. Ženske so naščuvale Lenarta, naj jo kaznuje in strahuje ter izbije iz nje vse tiste lastnosti, ki so bile Dražanom zoprne. Lenart ni bil precej voljan izpolniti jim želje; ko se je pa napósled naveličal otožne žene, prenesti je morala marsikak udarec in sunek moževe roke. Potrpela je vse molčé in je izkušala ustreči mu vsegdar. Prepirla se ž njim ni in kričala, kakor so delale njene dražanske vrstnice. Jezilo jih je seveda, ker se je razločevala tudi v tem od njih. Preživela je brez števila trpkih trenutkov, mnogo grenkih ur.

Samostal je redko pohajal k svoji hčeri v Volčjo Drago, ker je videl, da so ga vsegdar nevoljni Dražani, kadar pride. Pustili niso samemu s hčerjo govoriti. Dasi Lenica očetu ni mogla in ni hotela povedati, koliko trpi, vedel je oče vendar vse; Lenica, prej tako cvetoča in živahna deklica, bila je sedaj bolj podobna sušični ženski. Njen obraz je povedal več kakor sto besedij o vsem trpljenju, ki ga je morala prenašati. Bridko si je očital oče Samostal, ker se je bil dal prestrašiti in pregovoriti, da je dal svojo prvorojenko takemu možu, ki ne pozna ne božje ne človeške postave in nobene ljubezni do bližnjega. Toda kesanje je bilo prepozno, predrugačiti se ni dalo nič; prepustiti se je moralo samemu sebi, da se stvari zasučejo na boljše, ali pa tudi na slabše.

In prišlo je kmalu také, kakor ni nihče pričakoval.

Bilo je pred božičem. Debel južni sneg je ležal po vsej krajini. Klanjalo se je drevje pod njegovo težo in grmovje se je zavijalo v snežene kožuhe. Nebo je bilo zastrto s sivimi oblaki, in snežinke so naletavale, da se ni videlo nikamor. Mraza ravno ni bilo, vendar so morali biti ljudje v hišah, ker sneg in mokrota nista prijetna gosta.

In tisti čas je bilo, da se je nekega dne razjezil Lenart in neusmiljeno pretepal svojo zakonsko ženo, Lenico Jokala se je — kako bi tudi ne? — in to je tako silno razveselilo Dražanke, da so se glasno krohotale in ji iz dna duše privoščile še kaj hujšega. Norčevale so se iz nje, zbadale jo in zasmehovale ter dražile. In takrat se je porodilo v njej neskončno hrepenenje po stariših, sestrah in bratih, prijateljicah in prijateljih, po prijazni Samostalovini. Sklenila je v prvem neopaženem trenutku izginiti iz Drage ter bežati domov, naj velja, kar hoče. Še jedenkrat je hotela objeti in poljubiti stariše in sestre, predno umrje, ker dejalo ji je v srcu vedno nekaj, da ne bo živela dolgo.

Šla je in videl je ni nihče. Slabo je znala pot, ki vodi doli v Ravnico. Zametena je bila vsa in nič prodrta. Lenica je bila zelo lahko oblečena, v slabih čevljicah in pa slabotna je bila od prestalega trpljenja. Bega niso opazili takoj; šele čez dokaj časa jo je zgrešil Lenart in vprašal, kje je. Nihče mu ni mogel odgovoriti. Zazdelo se mu je takoj, da je morda pobegnila. Šli so gledat, in na snegu so se še komaj poznale stopinje ubegle Lenice. Strahovito je zarentačil Lenart, potem pa mahnil v spremstvu svojega brata za Lenico. Ako bi bila pot kopna in suha, bila bi Lenica lahko ušla, tako pa le ni mogla. Vrh griča, ko je že videla v daljavi svoj dom, dohitela sta jo ona dva. Rada bi bila ušla, toda ni mogla hiteti bolj nego krepka moža. Izkušala ju je preprostiti. Pokleknila je pred možem v sneg ter ga z povzdignjenima rokama prosila, naj jo pusti domov za trenutek sedaj, ko je že také blizu. Nič, omečiti se ni dal trdosrčni mož; ukazal ji je vrniti se.

„Mož, Lenart moj, pusti me k materi moji, saj nikdar več ne bom šla domov, rada bom pri tebi tam v Dragi“, prosila ga je Lenica vsa solzna.

„Nazaj!“ sikne Lenart in jo sune v hrbet, da je bolestno zaječala in padla v sneg. Obup se polasti njene duše.

„Nazaj, hinavka, poberi se in brž domov!“

„Ne grem, rajši umrjem!“ odvrne Lenica.

Lenart ljuto zakolne in jo udari po glavi.

„Ubij me, nazaj ne grem, le ubij me, vsaj živeti ne bo treba!“

Lenart jo zagrabi za lepe črne kite, ovije si jih okrog roke ter jo potegne za seboj.

„Videl bom, ali boš slušala, ti trmoglavka ti, trdovratna“, golčal je Lenart in jo vlekel za seboj. Potem sta jo prijela z bratom za roke ter jo vlekla in nesla, ne mené se za zdihovanje in ječanje njeno. Ako se je kaj ustavljala, tedaj jo je mož udaril s trdo roko.

Tako sta privlekla Lenico nazaj. Ko sta jo izpustila sredi hiše iz rok, zgrudila se je nezavestna na tla. Ženske so kričale, da se je potajila; ko so pa videli, da je v resnici omedlela, zavlekli so jo na njeno ležišče ter jo pustili tam.

Lenica je bila v resnici bolna, bolna na smrt. Na potu se je pregrela in prehladila; slaba je bila že prej, potem jo je pa še mož tako nečloveško mučil. Drugi dan je komaj slišno govorila. Prihajalo ji je vedno slabše, čutila je, da se ji bliža smrt. Zaželela si je videti vsaj očeta in mater še pred smrtjo, in zato je prosila svojega moža:

„Lenart, pojdi po očeta in mater, da jih vidim še jedenkrat.“

„Treba ni, saj jih poznaš“, zavrne jo osorno mož.

Zaiskré ji solze v očeh.

„Lenart, izpolni mi to srčno željo ter pojdi po moje stariše!“

Mesto odgovora obrne se Lenart proč.

Neko silno sovraštvó do njega se je polasti.

Čez nekaj časa pa reče:

„Pošljite mi vsaj po gospoda, da me izpové in mi prinese sveto popotnico.“

Zakrohočejo se možki, ženske pa zasmejejo, in jeden ji odgovori:

„Ako te kaj teži, pa meni povej, bom pa jaz nesel doli v Ravnico, da ne bomo mučili duhovnika po takem potu.“

Zarežé se okoli stoječi, globoko vzdihne smrtnobolna Lenica.

„Nič ne stokaj, umreš lahko brez duhovnika, ako hočeš; ni navada, da bi hodili duhovniki po Volčji Dragi. Kaj jih je tudi treba!“ pravi ji drugi.

„Sodil vas bo Bog“, šepetne Lenica; „pustite me, da se pripravim k smrti in umrem v miru!“

Nato se obrne k steni.

„Čas je že, da prenehaš živeti; jokaj za táko tutko ne bo nihče“, dé ji jeden izmed podivjanih ljudij.

Ko so videle ženske, da ji je res hudo, začele so kuhati različne rože, da bi jo ozdravile; toda Lenica ni pila, ker ni hotela, ali pa mogla ni, s čimer se je ženskimi silno zamerila, takó, da so ji želele vse hudo. Prepustile so jo sami sebi.

In tisto noč je potem tiho in mirno umrla, ne da bi bila videla prej svoje stariše, ali pa se bila izpovedala. Dražanom se je zdelo to nekaj vsakdanjega; pustili so jo ležati ondi. Možje so zbili iz desk krsti podoben zaboj, kamor so jo položili, in drugi dan so privezali krsto na močen bukov drog in odnesla sta jo dva najmočnejša Dražana na pokopališče v Ravnico. Za njo je šel samo Lenart. Jokal za mrtvo ni nihče. Dražani in Dražanke so veselo gledali samotne pogrebce, dokler jim niso izginili v gozdu. Tam na Samostalovini so pogrebci pred hišo obstali in postavili krsto na tla. Lenart je stopil v hišo in poklical Samostala in ženo ven. Prideta ven in tu jima pokaže krsto.

Obledel je Samostal in padel bi bil, da se ni oprl na oboj. Samostalka je milo jeknila in planila na krsto, kjer je točila bridke solze. Privreli so iz hiše otroci, prišli so na jokanje tudi drugi vaščanje. Dražani so hoteli odnesti krsto, a oče in mati ter drugi ljudje niso pustili, češ, da jo bodo sami spravili k večnemu počitku. Dražani so jim to radi pustili in odšli z lahkim srcem domov.

Ljudje so zanesli krsto v hišo, odbili jo, da bi položili Lenico na oder vsaj do drugega dne in da bi ji pri cerkvi nekoliko pozvonilo. Ko jo natančneje pogledajo, videli so po telesu črne proge in nekaj ran in précej so dejali, da so jo najbrž ubili Dražani. To je zvedel tudi ravniški gospod, ki je vse naznanil gosposki. Prišla je komisija, in zdravnik je povedal, da je Lenica umrla vsled slabega življenja in pa ran, ki jih je imela po životu.

Potem so jo pokopali. Iz vseh vasij se je zgrnilo silno ljudstva, da spremi k večnemu počitku Samostalovo Lenico, ki je morala toliko pretrpeti pri Dražanih.

Sedaj je pregledala gosposka natančneje dražansko gnezdo. Dala je Dražane prijeti in obsodila Lenarta na mnogoletno ječo.

Tako se je nekđaj živelo v Volčji Dragi.